

Politiek in 2022: het rondpompen van misstanden die mogelijk niet bestaan

Deze week: hoe bedrijven, stichtingen en journalisten uit de landbouw Den Haag overvoeren met 'alternatieve feiten'.
Ofwel: als politici misstanden rondpompen die misschien niet bestaan.

Tekst **Tom-Jan Meeus** Illustratie **Ruben L. Oppenheimer**

Het was daags na de beëdiging van het nieuwe kabinet, en ambtenaren en Kamerleden die het stikstofdossier volgen zagen de bui alweer hangen.

Caroline van der Plas, het vaardige Kamerlid van de Boer-Burgerbeweging (BBB), had die avond getwitterd: „Kabinet zit er koud 24 uur en nu al stront aan de knikker.”

Zij linkte naar een scoop op Boerenbusiness.nl, een website met marktdata voor de landbouw die ook journalistiek publiceert. Kop: „Ambtenaren halen kritiek uit stikstofstudie.” Het ging om „ongewenste en waar schuwende informatie” die, aldus het stuk, door „hoge beleidsambtenaren van diverse departementen” was „weggehaald” uit een invloedrijk advies van maart vorig jaar, waardoor „wetenschappelijke kritiek” op het stikstofbeleid „buiten beeld” was gebleven.

Van der Plas' bericht ging viraal, en BBB gooide er een uurtje later een tweede bericht overheen, nu met een citaat van de BBB-leider. „Als dit allemaal waar is dan hebben wij het niet meer over een stikstofcrisis maar een stikstofschandaal.”

De volgende dag diende zij schriftelijke Kamervragen in, onder de aanname dat „kritische geluiden van hoge ambtenaren” in Den Haag blijkbaar ongewenst zijn. Zij verbond er conclusies aan:

„Beseft u dat [dit] een ernstige aantasting van het draagvlak voor het stikstofbeleid is?”

„Bent u bereid het stikstofbeleid (-) uit te stellen, totdat er een nieuw advies is, met daarin de kritische geluiden?”

De kwestie paste bij de oplopende spanning tussen de landbouwsector en Den Haag.

Wantrouwende bedrijven en stichtingen die de werkelijkheid zelfbewust omdraaien. Die hun eigen feiten tegenover de feiten van de overheid plaatsen.

Die politici advocatenbrieven sturen, die Kamerleden permanent aanvallen op sociale media, die contra-‘onthullingen’ van hun eigen journalisten brengen.

Het geeft gif en grimmigheid, en je merkt dat Den Haag er gedemoraliseerd door raakt.

Toen deze week (opnieuw) bleek dat het stikstofbeleid van Rutte IV in tien jaar tot een reductie van 30 procent van de veestapel leidt, stroomden telefoons van coalitiepolitici weer vol met ‘alternatieve feiten’ uit de sector. „Het is weer zo'n dag”, hoorde je.

Het heeft veel te maken met oud-melkveehouder en -landbouwbestuurder Jan Cees Vogelaar, een ex-CDA'er die in 2020 op de kandidatenlijst van FVD stond en daarna bij JA21 belandde. Hij leidde jaren het Mesdagfonds, dat „wetenschappelijk onderzoek” naar bijvoorbeeld stikstof betaalt.

Niet dat hij alle wetenschap serieus neemt. Tegen *De Telegraaf* betwijfelde hij in 2020 of „de menselijke invloed op het klimaat echt zo groot is”. De drie windmolens op zijn erf stonden er ook om een andere reden: „Dat is subsidie-gedreven.”

Maar eerder, in 2018, zette hij de ommekeer in. Volgens *Veeteelt* poneerde hij dat er een „antwoord op gekleurde rapporten over de landbouw moest komen”. Daarvoor richtte hij de stichting Agri Facts op, een argus

die rapporten „wetenschappelijk” zou „toetsen”, en „desnoods tot de hoogste rechter” zou „terugmeppen”. Het gevecht begon.

Al was het Haagse debuut van Agri Facts pijnlijk. Na de stikstofuitspraak van de Raad van State, mei 2019, werkte de adviescommissie-Remkes met RIVM-data waaruit bleek dat 46 procent van de stikstofdepositie uit de landbouw komt. Een onderzoeksjournalist van Agri Facts presenteerde in 2020 eigen research waaruit zou blijken dat het om 25 procent ging. Ze maakte een foutje en moest rectificeren: 41 procent.

Maar gedaan met de Haagse invloed van Agri Facts was het daarna zeker niet. Informatie van de stichting leidde de laatste jaren tot honderden Kamervragen van uiteenlopende partijen - PVV, SGP, JA21, BBB, CDA, VVD, etc. En Agri Facts levert ook relevante informatie aan, vertelde een goed geïnformeerd Kamerlid me. „Dat is het vervelende als je het oneens bent met mensen: soms hebben ze wel een punt.”

En nu de spannendste periode in het stikstofdossier aanbreekt wil Agri Facts zijn Haagse voetafdruk vergroten.

Vorig jaar december breidde de stichting haar onderzoekscapaciteit uit, en bleek dat drie veevoederbedrijven - Royal A Ware, De Heus, VanDrie - dit betalen. Het doel is tweeledig: „de onderbouwing van het land- en tuinbouwbeleid toetsen” en „een feitencheck” van publicaties over de agrarische sector.

Oud-VVD-senator Sybe Schaap, eerder adviseur van Agri Facts, vertelde me dat vooral veevoerders omzetverlies vrezen bij de krimp

van de veestapel. „Ik denk dat hier heel erg een belang wordt verdedigd.”

Intussen voert Jan Cees Vogelaar, niet meer betrokken bij het Mesdagfonds en Agri Facts, de confrontatie verder op. Hij is adviseur van een andere stichting die hij oprichtte: Stikstofclaim. Rutte IV wil 'gebiedsgerichte aanpak' voor het stikstofvraagstuk, waarbij boeren per gebied meedenken. En Stikstofclaim gaat daar dwars tegenin: de stichting zal „procederen” tegen boeren die daaraan meedoen, vertelde hij vorige maand *Nieuwe Oogst*.

Ook Agri Facts is actief. De TU Delft ontving een klacht tegen een hoogleraar die de CO₂-voordelen van een vegetarische kantine zou hebben overdreven. En de Universiteit Twente over een persbericht waarin een verband tussen de intensieve veehouderij en zoonosen onvoldoende zou zijn onderbouwd.

En vorige maand was de politiek aan de beurt: nadat BBB de onthulling op Boerenbusiness.nl agendeerde, reageerde D66-Kamerlid Tjeerd de Groot, toch al gehaat in de landbouw, dat het een non-item was: uit onderliggende stukken zou blijken dat er helemaal geen kritiek van ambtenaren was geschrappt. Het was een brief aan ambtenaren.

„In die brief herken ik de kritiek van Agri Facts, de door de voedselindustrie gefinancierde twijfelbrigade”, schreef hij.

Toen werd het bal. Agri Facts ontkende en sommeerde het Kamerlid via haar advocaat tot een rechtzetting binnen een dag. De Groot weigerde. Hij vertelde deze week dat hij daarna niets meer van vernam. „Het was blijkbaar

alleen intimidatie van een politicus.”

Vorige week vrijdag werden de Kamervragen van Van der Plas over het stuk op Boerenbusiness.nl beantwoord. Volgens het ministerie was er nooit een misstand geweest.

„De waarschuwingen waar in het artikel aan wordt gerefereerd, komen niet van hoge beleidsambtenaren”, stond er. Het ging „om een inhoudelijke bijdrage die door een externe partij aan de voorzitter is gestuurd”. Navraag bij drie kennisdragers leerde me dat in die bijdrage (zeven A4'tjes) het type kritiek stond dat in de landbouwsector vaker is geuit.

Ik vroeg Van der Plas vrijdag hoe zij achteraf op de kwestie terugkijkt. Ze zei dat ze „op dit punt” de lezing van de minister wel gelooft. Ze zei ook dat ze alert blijft. „Er zijn eerder affaires met ambtenaren geweest.” En ze zag in dat haar vraag over 'de aantasting van het draagvlak voor het stikstofbeleid' achteraf „wat kort de bocht was geformuleerd”.

Ik vroeg er ook de journalist naar die het stuk op Boerenbusiness.nl schreef: Klaas van der Horst, een oud-verslaggever die een goede reputatie opbouwde bij *het Agrarisch Dagblad* en *Boerderij*. Hij was sceptisch over de ontkenning van het ministerie, en zei op over zijn eigen stuk: „Ik heb het wat stellig opgeschreven maar sta achter de grote lijn.”

In stijl met het oplopende conflict vertelde hij me dat hij er naast Boerenbusiness.nl een nieuwe opdrachtgever bij heeft: sinds kort doet hij enkele uren in de week ook onderzoek voor Agri Facts.

@RLOPPENHEIMER